

Europoslanec Ivan David: Pokutu uloženou Polsku za důl Turow zaplatí Češi

- CZ24 News | 15. října 2021

ČESKO/POLSKO: Od roku 2014 do roku 2019 projednávalo polské Ministerstvo pro životní prostředí ekologické dopady prodloužení těžby hnědého uhlí v dole Turow. Žádost o prodloužení těžební licence podala polská státní energetická společnost PGA, která kromě dolu provozuje i sousedící elektrárnu, v níž je uhlí přeměňováno na teplo a elektřinu. Podle směrnice o posuzování dopadů na životní prostředí (EIA) ekologické organizace z Polska, ČR a Německa předložily dlouhou řadu námitek. Kromě racionálních požadavků, jako zajištění, aby z dolu neunikala do spodních vod dešťová a chladicí voda kontaminovaná těžbou, se ve spise nakupila řada požadavků, které mířily k okamžitému uzavření dolu. Bez ohledu na to, že elektrárna, která funguje na turowské uhlí, vyrábí 5 a ve špičkách až 7% celkového objemu elektřiny v Polsku.

Během celé doby posuzování EIA polské orgány jednaly i se sousedními zeměmi – tedy s ČR a Německem. V jednání o turowské EIA se kromě profesionálních i dobrovolnických ekologických aktivistů proti dolu silně angažovaly orgány Libereckého kraje a Ministerstvo životního prostředí ČR. Orgány veřejné správy ČR se při vyjednávání s Polskem neukázaly jako zrovna nejskvělejší diplomaté. Když Poláci nabídli ústupek – například v problematice možnosti podmínit pokračování těžby vybudováním série vrtů, s jejichž pomocí by byla v geologickém masivu na česko-polské hranici vybudována zábrana znemožňující kontaminaci spodních vod v ČR, zástupci českého MŽP v koordinaci s aktivisty ještě více zatlačili na „klimatické“ aspekty těžby. K dohodě mezi ČR a Polskem nakonec nedošlo kvůli přehnaným klimatickým ambicím.

Polské ministerstvo životního prostředí po krachu prvního cyklu mezistátních jednání nakonec zohlednilo potřebu Poláků topit, chladit, svítit, vařit a vyrábět a zejména obchodovat – a ve svém rozhodnutí umožnilo Báňskému úřadu licenci na těžbu uhlí prodloužit o 5 let. Kvůli neschopnosti úředníků českého MŽP jednat racionálně a dohodnout se na oboustranně výhodném řešení polské ministerstvo do podmínek pro pokračování těžby nezahrnulo podmínku vytvoření oněch vrtů, jimž by byla na jedné straně do podzemí pod tlakem hnána voda a na druhé straně odčerpávána a odváděna k vyčištění. Což osobně považuji za nešťastné, protože to poškozují občany na české straně společné hranice.

Domnívám se však, že za krach jednání s Polskem by měl být volán k zodpovědnosti i ministr životního prostředí Richard Brabec (ANO) a jeho podřízení, kteří stupňované požadavky na Polsko prostě přehnali. Zejména v „klimatické části“. Měli sjednat dohodu, která by zajistila česko-polskou hranici před průsaky kontaminované vody. A měli si uvědomit, že další požadavky prostě s ohledem na stav elektrárenských sítí nemohou být pro Poláky akceptovatelné. Poláci nechtějí jít do black-outu a těžko se jim v tom divit. Zvláště když kvůli odstavování německých jaderných elektráren začíná být energetická síť v EU velmi napnutá.

Energetici opakovaně varují, že už nyní ve špičkách soustava opakovaně pracuje na hraně kolapsu. Ministr Brabec místo sjednání rozumné dohody ve vleku ekologických aktivistů přesvědčil vládu Andreje Babiše (ANO), aby Polsko žalovala u Evropského soudního dvora. Většina vlády souhlasila a v roce 2020 žalobu do Lucembursku podala. Česká strana se domáhala, aby Soudní dvůr EU okamžitě zakázal těžbu v dole v Turowě z ekologických důvodů. Do žaloby jich úředníci MŽP navrhli velkou hromadu. Kromě prokazatelné kontaminace spodních vod v ČR i řadu velmi sporných „klimatických“. Úspěchu a pomoci českým občanům postiženým kontaminací spodních vod, by se

dalo dosáhnout i v případě, pokud by se česká žaloba soustředila jen na tento problém a pokud by ČR jako žalující požadovala, aby soud nařídil provedení opatření proti kontaminaci vod. Například onu hydrologickou bariéru.

K české žalobě se jako „strážce“ smluv a směrnice EIA vyjádřila i Evropská komise. Ve svém stanovisku pro soud se odmítla zabývat problémem kontaminace vod a veškerou svoji argumentaci soustředila do podpory klimatické části české žaloby.

Polská vláda premiéra Mateusza Morawieckého (PiS) na českou žalobu reagovala třemi směry. Znovu otevřela jednání s českou stranou a nabízela podle mého názoru oboustranně dobrý obchod. Konkrétně doplnění licence o podmínku vybudování vodní bariéry – navíc s tím, že by ji zaplatil polský státní rozpočet a na jejím budování by se mohly podílet i české firmy, které mají v této oblasti velké zkušenosti. Výměnou chtěla pouze modifikaci žaloby a stažení její klimatické části. Polský premiér Morawiecki intenzivně jednal i v Bruselu s cílem najít dohodu, která by byla výhodná i pro Německo, které je kontaminací vody rovněž poškozeno. Ale které je už dnes velkým odběratelem polské elektřiny vyrobené mimo jiné i v polské Turowě.

A jako pojistku požádala polská vláda na jaře Ústavní soud, aby posoudil slučitelnost Smlouvy o EU a o fungování EU s Ústavou Polské republiky. Zejména v částech týkajících se pravomocí Evropského soudního dvora.

V září 2021 Evropský soudní dvůr nařídil okamžitě ukončit těžbu uhlí v turowském dolu. Polsku pro případ neprovedení soudního příkazu vyměřil pokutu půl milionu eur denně. Pokuta má jít do rozpočtu EU. Český rozpočet a ni čeští občané z ní nikdy neuvidí ani eurocent.

Problémem spodních vod se Soudní dvůr nezabýval – stejně jako Evropská komise. Soud mohl s ohledem na svoji předchozí judikaturu použít tzv. „teleologický výklad“ práva, a mohl sám i bez českého návrhu Polsku nařídít, aby důl nejdále na české hranici zabezpečil proti úniku nebezpečných látek do spodních vod. Soudci k tomu kupodivu nepřikročili, i když v mnoha rozsudcích v minulosti šli za hranici původní žaloby a rozhodli s ohledem na celkový cíl, který sleduje konkrétní právní předpis, o nějž své rozhodnutí opřeli. České občany u polských hranic tak nechali ve štychu – či spíše v důlním odpadu – jak české Ministerstvo životního prostředí, tak i Evropská komise a Evropský soudní dvůr.

Polská vláda se po celou dobu od podání české žaloby snažila dohodnout s ČR i s Bruselem. O nevstřícnosti na straně Polska rozhodně nelze hovořit. Jednání zkrachovala kvůli stupňování požadavků ministra Brabce, který je již léta ve vleku ekologických aktivistů placených z grantů jak z Bruselu, tak i ze státního rozpočtu ČR. I po vynesení rozsudku Soudního dvora EU se Polsko ještě snažilo napřed dohodnout s ČR, Německem i Bruselem. Za účelem vytvoření prostoru pro dohodu polská vláda čtyřikrát požádala o odročení vnesení rozsudku polského ústavního soudu. Už když vláda žalobu k ústavnímu soudu podávala, měla od právních expertů dobře zdokladováno, že soud má ústavní zmocnění prohlásit Lisabonskou smlouvu za protiústavní.

I třetí cyklus jednání Polska s ČR, Německem a Bruselem nakonec zkrachoval. Ze strany Komise skončil arogantními výhrůžkami o dalším řízení o zastavení všech dotací z rozpočtu EU Polsku. Náš severní soused tomuto řízení pro porušení základních práv EU již jednou čelil – stejně jako Maďarsko. Obě řízení však byla zastavena, protože návrh sankcí proti Maďarsku vetovala polská vláda a návrh sankcí proti Polsku vetoval v Evropské radě maďarský premiér Viktor Orbán (FIDESZ).

V pátek 8. 10. 2021 polský ústavní soud vyhlásil svůj nálezný v němž judikoval, že část Smlouvy o EU a o fungování EU odporuje polské ústavě. Ve svém nálezu konstatoval, že bývalý polský premiér Donald Tusk při podpisu Lisabonské smlouvy překročil pravomoci svěřené vládě ústavou Polské

republiky. A protože soud doložil protiprávnost Tuskova kroku, prohlásil jej zpětně za od počátku neplatný. Polští ústavní soudci přímo deratifikovali část Lisabonské smlouvy. V nález, který již byl publikován, prohlásili pasáže, které ve Smlouvě o EU a o fungování EU upravují působnost Evropského soudního dvora, za v Polsku neúčinné z důvodu jejich rozporu s polskou ústavou. Ta je podle nich na polském území nadřazena všemu - včetně mezinárodních smluv.

Z Bruselu od té doby neustává proud urážek a výhrůžek směrem k Polsku. Svoji jedovatou slinu si směrem k Varšavě kromě předsedkyně Evropské komise Ursuly von der Leyenové neopomněla plivnout i eurokomisařka z ČR Věra Jourová (ANO). Místopředseda Komise pro Zelený úděl Frans Timmermans se již nechal slyšet, že Brusel vůbec nezajímá, že ústavní soud zakázal polské vládě platit pokutu vyměřenou Lucemburským soudem s tím, že Brusel ji Polsku bude strhávat z dotací, které mu má podle platného rozpočtu EU posílat.

Jenže se ukazuje, že ani Timmermans není ředitelem všeho. I když by jistě rád byl. Ceny uhlí rostou již od počátku letošního roku. V posledních dnech však křivka cen uhlí na světových trzích připomíná dráhu rakety po startu. Můžete si ji prohlédnout v příložením grafu. Kvůli utlumení těžby uhlí v Německu, které řadu let prováděla německá vláda kancléřky Angely Merkelové (CDU), a současné nutnosti opět vyrábět elektřinu z uhlí kvůli nestabilitě dodávek elektřiny z větrných a solárních elektráren, roste na evropském trhu poptávka po uhlí. Jenže ona roste i na světových trzích. Nahoru ji ženou čínské elektrárny, které zásobují továrny na všechno, co se spotřebovává nejen v Evropě.

Ceny uhlí jsou nyní tak vysoko, že hodina práce důlních rypadel v Turowě zaplatí celodenní pokutu vyměřenou Polsku Soudním dvorem EU. Rypadla však jednou v nepřetržitém provozu 24 hodin denně. A protože ministr Brabec na rozdíl od svých kolegů z Polska a Německa nevyjednal zahrnutí českých uhelných elektráren do soustavy aktivované vždy, když je nedostatek energie z obnovitelných zdrojů, je celkem jasné, kdo zaplatí účet. Na výpadcích solárních a větrných elektráren a rostoucích cenách elektřiny v důsledku odstavení německých jaderných elektráren vydělávají provozovatelé uhelných dolů a uhelných elektráren v Německu a Polsku. Část německých uhelných dolů a elektráren mimochodem vlastní holding českého miliardáře Daniela Křetínského. A právě ty jeho elektrárny jsou mezi těmi, které jsou zařazeny do pohotovostního systému energetické soustavy EU. Na rozdíl od těch českých od stejného majitele.

Polské doly vlastní Polská republika. Stejně jako většinu elektráren a téměř všechny tamní tepelné. Poláci na rostoucích cenách elektřiny i uhlí vydělají i přes pokutu od EU. Na pokutu i na zisk se polskému státu složí v rostoucích cenách elektřiny spotřebitelé z Německa a z ČR. I u nás je totiž těžba uhlí mnoho let utlumována kvůli rozhodnutí předchozích vlád. Kvůli neschopnosti ministra Brabce jsou postupně odstavovány i uhelné elektrárny v ČR.

Brusel v ČR nezmátl až ve volbách 8. a 9. 10. 2021. Brusel nám tu vládne celou dobu, kdy byl Richard Brabec ministrem životního prostředí. A politika jím praktikovaná 8 let bude za premiéra Petra Fialy (ODS) určitě pokračovat. Vždyť to sliboval i před volbami.

Autor: Ivan David